

Všechny tyto naděje zmizely rokem 1948. Jako velmi populární osobnost byl Štefl nejdříve vyzván ku spolupráci, pro své postavení byl velmi zranitelný a vydrážditelný. Brzy však přišla doba inscenovaných politických procesů, hlavně s Miladou Horákovou, kdy prof. Štefl ostentativně protestoval a jakoukoliv spolupráci s režimem odmítl. A nastala další odpudivá kapitola. Začal být sledován, opakovaně vyslýchán, jeho hovory odposlouchávány, v bytě instalováno odposlouchávací zařízení. Dostal výpověď z nemocenské pojišťovny, přišel zákaz popularizačních a publikačních aktivit. Později mu rektor univerzity prof. Fr. Trávníček odebral veškerá práva a povinnosti učitele a také vedení ústavu na Lékařské fakultě. Jeho knihy musely být odstraněny z knihoven a byl z fakulty vyloučen a převeden jako závodní lékař do brněnských Restaurací a jídelen. To všechno samozřejmě zanechalo stopy na jeho zdravotním stavu. Objevovaly se migrény spojené s drobným mozkovým krvácením. Měnil se jeho stálý úsměv. I jeho rodina měla kvůli tomu problémy. Tehdy měl ještě možnost pod pseudonymem Matěj Straka (jeho dědeček) publikovat fejetony v Lidové demokracii.

Další těžkou ranou bylo vážné onemocnění jeho manželky a její úmrtí, před tím také starost o syna, který byl vězněn za projevy proti režimu. Po úmrtí manželky podlehl prof. Štefl silnému mozkovému krvácení v produktivním věku 57 let. Teprve v r. 1989 byl fakultou plně rehabilitován. Je politováníhodné, že se osobnost tohoto formátu nemohla dožít politických změn kolem r. 1968, kdy docházelo k politickému uvolnění a kdy by se prof. Štefl jistě zapojil do veřejné publikační činnosti.

Možná by se osvětlila mnohá tajemství jeho postojů v r. 1948, v tomto roce měl soukromý rozhovor s Janem Masarykem, kterého obdivoval, o jehož obsahu nechtěl ani se svými příbuznými hovořit. Rovněž tak návštěva u paní Hany Benešové v Sezimově Ústí, která ho přijala v padesátých letech a která obdivovala jeho přednášky, byla v rodině komentována jen tím, že paní Hana při příchodu prof. Štefla – který bral schody v domě po dvou – se polekala, prý přesně takto k ní chodíval Jan Masaryk. Byli si poněkud podobní jak vzhledem, tak i smyslem pro humor a hudbu.

Po úmrtí prof. Štefla dostala rodina od paní Hany Benešové kondolenci, kterou si dovořím částečně citovat: „Jak pro celou Vaši rodinu, tak i pro četné přátele pana profesora Štefla je zpráva o jeho nenadálém skonu hluboce otřesná. Jeho ušlechtilosti zjasněný povzbuzující pohled na život, jeho dar humoru podmaňoval nás všechny i posiloval. Vzpomínka na milé osobní setkání zůstane v mé paměti živá. K Vaší celé rodině připojuji se dnes svojí srdečné přátelskou účastí. Se stiskem ruky Vaše Hana Benešová.“

Při vzpomínce na prof. Jiřího Štefla se mně vybavuje celé tehdejší studijní období, poslední rok (1952-1953), kdy se univerzita ještě jmenovala Masarykova (později byla přejmenována na Purkyňovu) a kdy jsme v tomto období i v ostatních oborech byli vedeni významnými osobnostmi medicíny, s širokým rozhledem a mravní úrovní a kdy generace tehdejších mediků na ně s obdivem a úctou vzpomíná. Spojením s minulostí je možno získat i poučení. Zpětná vazba z obou stran je pro víc než jednu generaci prospěšná. Prof. MUDr. Jiří Štefl byl takovou osobností, která by si to zasloužila.

J. POSPÍŠIL

Padesát let od úmrtí profesora Ferdinanda Stiebitze

Dne 10. října uplynulo 50 let od úmrtí významného českého klasického filologa Ferdinanda Stiebitze. Narodil se v r. 1894 ve Velvarech, vystudoval gymnázium na Královských Vinohradech, kde byl jedním z jeho učitelů František Novotný. Již na gymnáziu publikoval Stiebitz svoje první překladatelské pokusy z latiny a řečtiny, po maturitě v r. 1913 se zapsal na pražskou univerzitu, studia však musel pro nástup vojenské služby na celou dobu první světové války přerušit, a tak závěrečné zkoušky složil až v r. 1920. F. Stiebitz začal učit nejprve na středních školách, od r. 1920 v Praze na vinohradském gymnáziu, od r. 1922 na Dívčím reformním reálném gymnáziu v Košicích a od r. 1924 v Brně na klasickém gymnáziu na třídě Legionářů. V r. 1931 se habilitoval pro obor klasické filologie na Filozo-

fické fakultě Masarykovy univerzity, roku 1936 se tu stal univerzitním profesorem, nejprve mimořádným, později řádným. Po skončení druhé světové války převzal i stolicí starověkých dějin po popraveném Vladimíru Grohovi. V r. 1947/48 se stal děkanem fakulty, v padesátých letech byl po pět let proděkanem pro vědecký výzkum, v letech 1958-61 vedoucím katedry starověké kultury. Zemřel vyčerpan po delší vážné nemoci dne 10. října 1961.

F. Stiebitz se zařadil mezi nejpřednější české překladatele z klasických jazyků. Překládal především poezii, hlavně lyriku a drama, a to více z řečtiny než z latiny. Přebásnil a dotvořil Vaňorného překlad *Odysseie*. Jedním z jeho nejvýznamnějších řeckých překladových souborů byla publikace *Řecká lyrika*, vydávaná několikrát za sebou ve stále obsáhlejší podobě. Stiebitzovy snahy přiblížit antickou literaturu modernímu člověku se velmi silně projevil zejména při překládání antického dramatu. Vztahu antického divadla k divadlu modernímu se věnoval i teoreticky. Sám přeložil tři tragédie Aischylovy, čtyři Sofokleovy, jednu Euripidovu a osm komedií Aristofanových, jež mu poskytovaly největší prostor pro uplatnění volnosti překladu. Svou tvůrčí samostatnost projevil např. v komedii *Lýsistraté*, kde se pokusil vystihnout jazykovou odlišnost lakónštiny tím, že zde Spartanka promlouvá ve slovenštině. A tuto svou snahu po aktualizování jazykového projevu uplatnil i v překladech dalších komedií. Z římské poezie přeložil především Ovidiovy *Proměny*, úryvky z *Lucretia* a připravil rozsáhlý výběr *Římská lyrika*. V oblasti prózy přitahovaly Stiebitze především různé méně často překládané žánry, zejména antická novelistika. Přetlumčil např. *Apuleiova Zlatého osla* i řadu menších skladeb a úryvků, vydal v překladu vtipnou *Senekovu satiru Apocolocyntosis*, překládal zajímavé pasáže z antických historiků, Alkifronovy listy hetér, ale i soubory antických vtipů prozaických či veršovaných, s nimiž měl velký úspěch na desítkách veřejných vystoupení. Přeložil deset *Plútarchových Životopisů* a za války vydal český překlad vybraných řečí *Démostenových* pod příznačným názvem *Poslední boj Řeků o svobodu*. Mezi jeho překlady figuruje též *Apokalypsa* a apologetický dialog *Octavius od Minucia Felika* i legenda o sv. *Vojtěchovi*; pořídil dokonce český pře-

klad latinského popisu pitvy od Jana Jesenského z doby kolem r. 1600.

Všechny tyto překlady jsou doprovázeny zasvěcenými literárními úvodky, a tak se nelze divit, že byl Stiebitz s to již roku 1936 vydat své „*Stručné dějiny řecké literatury*“ a o dva roky později obdobné „*Stručné dějiny římské literatury*“ – jediná díla tohoto druhu, jež byla u nás nahrazena až v r. 2001 českým překladem *Dějiny řecké literatury* od L. Canfory a v r. 2003 překladem *Dějiny římské literatury* od G. B. Conta.

Stiebitzovo zaujetí pro antickou kulturu bylo doprovázeno hlubokým zájmem o dědictví antiky v moderní české, a vůbec světové kultuře. Z hlediska Stiebitzova odborného vývoje je však typické, že jeho vědecký růst ve 20. letech vycházel spíše z jazykové složky klasické filologie a že F. Stiebitz měl vzácnou schopnost propojovat navzájem metodologické přístupy jazykovědné s literárněvědnými a historickými. Z jeho studií historicky orientovaných si zaslouží zmínky např. stať *Osudy starověkých diktatur a diktátorů*; v této oblasti však více než přímá publikační činnost znamenaly Stiebitzovy cenné podněty, které uměl poskytovat svým žákům v době, kdy přednášel starověké dějiny. Dovedl přitom hned v začátcích výtečně odhadnout perspektivnost nových myšlenek a návrhů na řešení klíčových otázek ve vědeckém zkoumání starověkého světa. Tak již v r. 1926 zhodnotil ve stati *Historické pozadí Homérovy Iliady* přínos *Forreovy* identifikace některých chetitských vlastních jmen s místními nebo osobními jmény u Homéra, zejména pak chetitského toponyma *Achchijawá* s řeckým etnikem *Achaiwoi* „*Achajové*“. Na začátku 50. let se Stiebitz s oprávněnou skepsí vyslovoval k pokusům B. Hrozného interpretovat krétsko-mykénské texty víceméně jako chetitštinu nebo luwijištinu, a naopak byl u nás prvním, kdo odhadl perspektivy *Ventrisova* rozluštění lineárního písma B.

Ve 30. letech se F. Stiebitz začal zabývat antickými pohledy na dědičnost a výsledky své práce vtělil do několika statí, zejména pak do monografie *Biologické základy antických názorů o dědičnosti*, která vyšla ve Spisech filozofické fakulty v roce 1937. Téhož roku vydal i kratší monografii *Antický tělocvik a sport*.

Jako vysokoškolský profesor byl F. Stiebitz náročný v seminářích (nikdy bychom si nedovolili přijít do jeho hodin nepřipravení) i při zkouškách, do svých přednášek vkládal různá extempore s ukázkami překladů, anekdotami o antických autorech a dalšími vložkami. Nicméně i on se dožil dob, kdy se u nás nad studiem řecké a římské kultury začaly stáhnout temné mraky; nám, svým studentům, kterých koncem 50. let již nebylo mnoho, však vštěpoval pevně přesvědčení o tom, že každá vyspělá moderní evropská civilizace si musí být dobře vědoma svých antických kořenů a právě jejich poznáním pak bude moci bojovat za to, aby se výraz „humanitas“ nestal jen prázdným pojmem. Současná doba mu snad dává za pravdu, jak o tom svědčí nejen vzrůstající zájem mladých lidí o tuto disciplínu, které Ferdinand Stiebitz zasvětil celý svůj život.

D. BARTONKOVA

Dvacetiletí od odchodu Jiřího Krystýnka (1913-1991)

V červnu (10. 6.) uplynulo dvacet let od úmrtí jednoho z předních českých slavistů, literárního vědce a komparatisty, docenta Masarykovy univerzity Jiřího Krystýnka.¹

Na počátku dovolet malou osobní vzpomínku. Jako zástupce školitele mě kdysi čas od času provázel na tzv. aspirantské zkoušky (poslední komisionální jsem vykonal mimo jiné u prof. Josefa Hrabáka v roce 1978 – a bylo to – jak sám demonstrativně zdůrazňoval – Hrabákovu úplně poslední vystoupení na Filozofické fakultě). A vždy jsem se při této příležitosti od doc. Krystýnka dověděl nějaké učitelské historky či „apokryfy“. A také byl mým laskavým a tolerantním šéfem na Letní škole slovanských studií (jen jeden rok – 1976), již řediteloval právě po Josefu Hrabákově. Mezi přáteli byl znám jako vášnivý knihomol (jak jinak!) a jako ten, kdo jako bibliofil má také některá vzácnější vydání. Kromě toho byl to také vášnivý fotbalový fanďa: pamatuji si, jak jsem se s ním díval na jedno utkání v televizi v jeho bytě v Jundrově.

Jiří Krystýnek byl však především nejstarším žákem Franka Wollmana (1888-1969), byl významným slavistou, polonistou a balkanistou a také znalcem regionální literatury. A především byl zdatným komparatistou, jenž s oblibou srovnával slovanské a tzv. západní literatury, různé tradice a recepční vlny v různých národních literaturách, využívaje přitom své neobvyklé sečtělosti a světové rozhlednosti. Měl tím vlastně podíl i na zpracování koncepce literární komparatistiky v duchu Wollmanově.

V mnohém nepřekonané jsou jeho knižní studie *Z dějin polsko-českých literárních vztahů: vlivy polské literatury a její recepce v českých zemích v letech 1914-1930* (Brno 1966) a učební text *Slovanské literatury I* (1964), zatím po Wollmanově Slovesnosti Slovanů poslední pokus o sepsání alespoň přehledu slovanských literatur, řada studií, např. o walterscottismu v slovanských literaturách a o regionální literatuře severomoravské a slezské. Zůstává také velkým znalcem díla svého učitele Franka Wollmana, jemuž stál vědecky a lidsky ze všech jeho brněnských žáků snad nejbliže. Spolu s Jarnílem Pelikánem (nar. 1928) tvořil nepominutelnou profesní dvojici brněnských polonistů a slavistů. V době, kdy česká polonistika jinde skomírá nebo se pohybuje na pokraji žurnalismu, má Brno dva profesory polské literatury, donedávna mělo tři. Nepříliš razantní Jiří Krystýnek se po roce 1989 své profesury nedočekal.

I když tituly a hodnosti, stejně jako vyznamenání a medaile jsou – nehledě na jejich dobovou podmíněnost – jistě účtyhodným oceněním lidské práce, to nejdůležitější – u vědomí pomjivosti skoro všeho – jsou samy inspirativní výsledky práce, neboť pomník „lidskou rukou nestvořený“ (Puškin) mu vybudují až další generace. Jiří Krystýnek tak zůstává klíčovou postavou budování brněnské slavistiky: po mnoho nepřiznivých let držel spolu s kolegy brněnskou polonistiku při životě, i když jeho oddělení bylo při četných u nás tak oblíbených reformách, reorganizacích a rekonstrukcích součástí řady kateder a ústavů. Je jen škoda, že se nedočekal rozmachu brněnské slavistiky obecně a literární vědy a polonistiky zvláště.

Jsou pracoviště a obory, jež se z nějakých důvodů od své minulosti záměrně nebo i nezá-

1) Viz I. Pospíšil: Slavista Jiří Krystýnek. *Universitas* 2003, č. 2, s. 24-25.